

SZKOLENIE EKSPERTÓW KRYMINALISTYKI W HOLANDII

mł. insp. mgr Włodzimierz Kędzierski

kierownik Zakładu Kryminalistyki ISK WSPol.

Podkom. lek. med. Paweł Rybicki,

asystent Zakładu Kryminalistyki ISK WSPol.

Wyższa Szkoła Policji, Szczytno

ul. Świerczewskiego 111

12-101 Szczytno

Tel. (89 62) 15 2 85

Pateikta 2000 m. rugsėjo 6 d.

Parengta spausdinti 2000 m. lapkričio 6 d.

Recenzavo Lietuvos teisės universiteto mokslo prorektorius doc. dr. E. Kurapka ir šio Universiteto Teisės fakulteto Kriminalistikos katedros vedėjas doc. dr. H. Malevski

Streszczenie

Artykuł nie pretenduje na wszechstronne przedstawienie problemu szkolenia ekspertów kryminalistyki w Holandii. Celem autorów było zapoznanie czytelnika ze sposobem rozwiązywania tego problemu w holenderskim Laboratorium Nauk Sądowych (*Forensic Science Laboratory – FSL*). W artykule są przedstawione podstawowe kierunki szkolenia ekspertów kryminalistyki z uwzględnieniem procedury uzyskiwania uprawnień eksperckich w FSL. Autorzy przedstawiają organizację, cele programowe oraz metody szkolenia adeptów.

Wzrastające znaczenie wiadomości specjalnych zmusza do poszukiwania nowych i doskonalenia istniejących metod szkolenia ekspertów kryminalistyki [1; 2; 3; 4; 5].

Wzrastające zapotrzebowanie holenderskiej Policji i Sądownictwa na nowoczesne metody dochodzenia przestępstw spowodowało konieczność specjalistycznego szkolenia ekspertów. Przed holenderskim **Laboratorium Nauk Sądowych** (*Forensic Science Laboratory – FSL*) stanęło zadanie by, idąc za przykładem takich dyscyplin naukowych jak medycyna lub psychologia, kształcić ekspertów w szczegółowych dziedzinach, wyodrębnionych z ogólnie pojętych nauk technicznych. Rozwój technologii i metod badawczych wraz z rozwojem przestępczości i przeniesieniem jej praktycznie na wszystkie dziedziny życia spowodował, że eksperci z ogólnym wykształceniem technicznym w nowoczesnym systemie prawnym przestali być wystarczający. Konsekwentnie zaczęto więc wyodrębniać dziedziny nauk technicznych, na które jest największe zapotrzebowanie. Obecnie są to:

1. Toksykologia
2. Serologia
3. Badania włosów i włókien
4. Badania broni i amunicji
5. Badania pozostałości powystrzałowych
6. Badania materiałów wybuchowych
7. Badania śladów szlifowania, wyciskania, narzędzi, butów.
8. Inżynieria mechaniczna, badania materiałów i podpaleń

9. Badania odcisków palców
10. Badania środowiska naturalnego
11. Analiza środowiska naturalnego
12. Badania narkotyków
13. Chemia ogólna
14. Badania pisma ręcznego i maszynowego
15. Badania mowy
16. Badania dokumentów
17. Badania wypadków drogowych
18. Badania identyfikacyjne pojazdów (motorowych)
19. Badania komputerowe.

W Holandii istnieje lista, na którą wpisuje się ekspertów specjalizujących się w poszczególnych dziedzinach.

Każdy ekspert, oprócz specjalistycznej typowej dla danej gałęzi wiedzy, zobowiązany jest do legitymowania się wiedzą ogólną uwzględniającą elementy prawa, kryminalistyki oraz podstawy wiedzy na temat organizacji holenderskiej Policji i Sądownictwa.

W związku z tym nowoczesny program szkolenia ekspertów w FSL składa się z dwóch części:

1. Ogólnej, której podlegają wszyscy nowozatrudnieni kandydaci na ekspertów,
2. Szczegółowej, która dotyczy tylko ekspertów danej specjalności.

Procedura uzyskiwania uprawnień eksperckich w FSL

Po przyjęciu nowozatrudnionego do pracy w FSL Wydział Kadr, Praktyk i Szkoleń przedstawia mu dwie możliwości rozwoju zawodowego:

1. Jest on przewidziany do przeszkolenia eksperckiego
2. Zaczyna pracę jako pracownik techniczny w jednej z pracowni FSL i stanie się ekspertem w późniejszej fazie.

Po decyzji menedżera z Wydziału Kadr, Praktyk i Szkolenia o szkoleniu danego pracownika na eksperta ustalają oni wzajemnie układ kursów oraz czas w jakim szkolony zamierza je odbywać. Każdy szkolony prowadzony jest przez swojego menedżera, który planuje, wspomaga, udziela wskazówek oraz rejestruje przebieg szkolenia na specjalnej karcie zaliczeń. Dwa razy w roku Wydział Kadr, Praktyk i Szkolenia rozmawia z kandydatem na eksperta i jego menedżerem o planowanych kursach na nadchodzące półrocze i o jego dotychczasowym rozwoju. Żaden z kursów wchodzących w skład części ogólnej nie kończy się egzaminem. Egzamin na eksperta odbywa się po ukończeniu ogólnej i szczegółowej części szkolenia. Po zdaniu egzaminu ekspert uzyskuje uprawnienia do podpisywania ekspertyz.

Organizacja

Organizacja szkolenia podlega Wydziałowi Kadr, Praktyk i Szkolenia. Kadre dydaktyczną stanowią pracownicy FSL oraz wykładowcy z zewnątrz i pracownicy specjalistycznych agencji treningowych.

Grupy uczące się to wszyscy nowoprzyjęci kandydaci na ekspertów FSL. Część kursów przewidzianych w programie szkolenia dla ekspertów obowiązuje też pracowników FSL nie będących ekspertami (pracowników technicznych).

Metody pracy: Część ogólna zawiera szeroką różnorodność form nauczania. Największy nacisk położony jest na samokształcenie połączone z konsultacjami u opiekuna. Pozostałe formy nauczania to wykłady, warsztaty, ćwiczenia, udział w wycieczkach, dyżurach oraz trenowaniu umiejętności.

Czas: Część ogólna przewidziana jest na 40 dni. Idealną sytuacją jest ukończenie części ogólnej w 2 lata.

Cześć ogólna składa się z kilkunastu kursów pogrupowanych w 4 działach

tematycznych. W skład każdego działu tematycznego wchodzi część praktyczna polegająca na wizytach w różnorodnych instytucjach oraz wykłady i ćwiczenia. Największy nacisk położony jest na samokształcenie zgodne z podanym zakresem literaturowym. Zalecana literatura jest dostarczana szkolonym w pakietach.

Pierwszy dział to **Organizacja i praca w Forensic Science Laboratory**

W skład tej części wchodzi kursy obowiązujące nie tylko ekspertów ale wszystkich nowozatrudnionych w laboratorium. Te kursy to między innymi kursy dotyczące standaryzacji badań, bezpieczeństwa i higieny pracy z dużym naciskiem na ekologię oraz wizyta we wszystkich pracowniach FS L i zapoznanie się z charakterem pracy.

Kolejnym działem jest **Organizacja i metody pracy Policji i Sądownictwa.**

Zawiera on kursy, na których szkolony ma poznać metody i zakres pracy oraz uprawnienia Policji i Wymiaru Sprawiedliwości. W tym dziale organizowane są wykłady prowadzone przez policjantów oraz kursy w Oddziale Techniki Detektywistycznej. Podczas dyżurów szkoleni udają się na miejsca różnorodnych zdarzeń kryminalnych wraz z SOCO (technikiem kryminalistycznym – Scene of Crime Officer).

Trzecią część to **Prawo.**

Podczas kursów prawa szkolony uzyskuje wiedzę na temat systemu prawnego i procedur prawnych. Odbywa kurs prawa karnego materialnego oraz procesowego. W tej części przewidziana jest wizyta w Pałacu Sprawiedliwości i uczestnictwo w charakterze widza w kilku rozprawach w celu zapoznania się z postępowaniem dowodowym przed sądem. Przewidziane są także warsztaty rozwijające u szkolonego umiejętności zaprezentowania się na sali sądowej podczas wystąpienia.

Ostatni dział stanowi **Kryminalistyka**

Kursy rozwijające praktyczne umiejętności w tym dziale poprzedzone są studiami literatury i wykładami na temat historii, rozwoju oraz obecnego stanu kryminalistyki oraz ćwiczeniami, na których wyjaśniane są sporne kwestie. Następną część stanowią treningi umiejętności zachowania się podczas prowadzenia postępowania dowodowego na rozprawie sądowej oraz zachowania się na miejscu zdarzenia z punktu widzenia eksperta. W tej części także rozwijane są umiejętności w akcesoryjnych dyscyplinach takich, jak statystyka oraz umiejętności praktyczne sporządzania raportów FSL (opinii) oraz zrozumiałego pisanie.

Po ukończeniu wszystkich kursów części ogólnej szkolony przyszły ekspert odbywa kursy zawarte w częściach szczegółowych typowych dla dyscyplin, którymi będzie się zajmował w FSL.

Oczekuje się, że ekspert po ukończeniu całego procesu szkolenia i zdobyciu prawa do podpisywania ekspertyz będzie wykonywał wszystkie zadania, które w Holandii stawia się przed biegłym:

- inicjowanie, przeprowadzanie i nadzorowanie badań w określonych przypadkach,
- interpretowanie wyników badań,
- wyprowadzanie wniosków z wyników,
- formułowanie raportów z ekspertyz,
- przedstawianie raportu w sądzie,
- może być przesłuchany przez sąd np. w czasie postępowania przygotowawczego,
- jest ekspertem w jednej albo więcej dziedzin kryminalistycznych,
- ma prawo podpisywania ekspertyz (jako oficer raportujący).

Po zakończeniu szkolenia i uzyskaniu wskazanych wyżej umiejętności każdy biegły – ekspert z FSL wpisywany jest na, obowiązującą w Holandii, listę ekspertów danej specjalności.

Cele programu szkolenia i metody używane do osiągnięcia tych celów:

Cele programu szkolenia	Metody stosowane w programie szkolenia
A. Organizacja i metody pracy w FSL A.1. Ogólnie – znać historię FSL – znać strukturę FSL	– literatura wprowadzająca

Cele programu szkolenia	Metody stosowane w programie szkolenia
<ul style="list-style-type: none"> – znać obecny schemat organizacyjny FSL – znać wytyczne i zasady postępowania oraz umieć zachować się zgodnie z nimi – znać zasady dotyczące BHP oraz umieć zachować się zgodnie z nimi – znać organizację biblioteki i umieć zdobywać aktualną literaturę – znać procedury administracyjne – znać wskazówki dotyczące organizacji wewnętrznej 	<ul style="list-style-type: none"> – kurs: kontrola jakości I + literatura – kurs: wprowadzenie do warunków pracy i bezpieczeństwa (BHP) – literatura – podręcznik ze spisem literatury wprowadzającej – system dokumentowania (<i>Lessenger</i>)
<p>A.2 Pracownie</p> <ul style="list-style-type: none"> – znać rodzaje ekspertyz i ogólnie wiedzieć czego dotyczą – znać rodzaje badań wykonywanych w FSL – znać sposoby pracy w różnych naukowych pracowniach FSL 	<ul style="list-style-type: none"> – literatura wprowadzająca – lista obszarów ekspertyzy – książka o FSL – wizyty w pracowniach
<p>B. Organizacja i metody pracy Policji i Sądownictwa</p> <ul style="list-style-type: none"> – znać obowiązki, pozycję i znaczenie Policji i Sądownictwa – umieć opisać pozycję Taktyczno-Technicznego Oddziału Detektywistycznego w jednostkach rejonowych Policji – znać obowiązki Ministerstwa Sprawiedliwości w społeczeństwie – znać obowiązki, pozycje i funkcje FSL na wycinku od zabezpieczania śladów do badania – umieć opisać sądownictwo (sąd). 	<ul style="list-style-type: none"> – wybrana literatura o Policji i Sądownictwie – internat (praktyka) w Oddziale Techników Detektywistycznych – literatura – cały program szkolenia – literatura dotycząca policji i sądownictwa – kurs prawa
<p>C. Prawo</p> <ul style="list-style-type: none"> – znać najważniejsze aspekty procesowego i materialnego prawa karnego <ul style="list-style-type: none"> • umieć opisać proces sądowy • umieć wymienić organizacje i funkcjonariuszy grających rolę w procesie sądowym i wyjaśnić ją • umieć wymienić znaczenie przymusu dla ludzi i cele – umieć opisać obowiązki, role i funkcje eksperta oraz świadka – znać prawne znaczenie dowodu – umieć wymienić ważne różnice pomiędzy holenderskim, i zagranicznymi systemami prawnymi (Belgia, Niemcy, Anglia, Francja, USA) – zapoznać się z praktyką postępowania dowodowego przed sądem – znać co jest wymagane od występującego przed sądem i być wyszkolonym ku temu (prezentacja) 	<ul style="list-style-type: none"> – kurs prawa – wizyta w Pałacu Sprawiedliwości – szkolenie w sali sądowej
<p>D. Kryminalistyka</p> <p>D.1 Ogólne wprowadzenie w Kryminalistykę</p> <ul style="list-style-type: none"> – znać historię i rozwój kryminalistyki – znać pojęcia i definicję kryminalistyki – umieć opisać sytuacje, w których kryminalistyczne badania są prowadzone (nacisk policji, prokuratury, publikatorów, dążenie do prawdy, emocje) – znać zasady zachowania obowiązujące przy 	<ul style="list-style-type: none"> – wybrana literatura kryminalistyczna – patrz także: kurs prawa

Cele programu szkolenia	Metody stosowane w programie szkolenia
<p>– prowadzeniu badań kryminalistycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> – mieć wgląd w multidyscyplinarny charakter pracy – umieć określić rodzaj badania i jego zakres w danej sytuacji (definiowanie kwestii badania) – znać kryminalistyczny trójkąt i umieć zastosować go do różnych rodzajów badań i przypadków – mieć wiedzę o śladach i matrycach – umieć opisać znaczenie porządku prawnego w śledztwie w świetle przykładów (ryzyko zniszczenia śladów) – znać fazy w procesie badań (miejsce zdarzenia, Laboratorium kryminalistyczne, rekonstrukcja) – znać jak zająć się przypadkiem kompleksowo 	<ul style="list-style-type: none"> – literatura, wykłady, warsztaty kryminalistyczne
<p>D.2 Szczegółowa wiedza i umiejętności</p> <ul style="list-style-type: none"> – mieć podstawową wiedzę statystyczną – umieć sformułować wnioski dotyczące prawdopodobieństwa i zapoznać się z różnymi sposobami używanymi w tym celu – raportowanie <ul style="list-style-type: none"> • znać standardy obowiązujące w raportach FSL • znać podstawowe błędy w raportach • umieć napisać raport i przedyskutować jego części. 	<ul style="list-style-type: none"> – kurs statystyki – kurs: „sporządzanie FSL – raportów” – kurs: „pisanie zrozumiale”

Karta zaliczeń (część ogólna)

	Data	Podpis nauczyciela (szefa)	Podpis szkolonego
A.1.1 Literatura			
Literatura wprowadzająca			
Dokumenty Lessengera			
Standardy techniczno- sądowe			
A.1.2 Wprowadzenie w Zapewnienie Jakości I			
A.1.3 Wprowadzenie w Warunki Pracy			
A.2 Wizyta w Pracowniach			
Toksykologia			
Serologia			
Włosy i włókna			
Broń i amunicja			
Pozostałości powystrzałowe			
Materiały wybuchowe			
Technologie			
Odciski palców			
Badania środowiska naturalnego			
Analizy środowiska naturalnego			
Leki (narkotyki)			
Ogólna chemia			
Pisanie i mowa			

	Data	Podpis nauczyciela (szefa)	Podpis szkolonego
Dokumenty			
Wypadki komunikacyjne i Identyfikacja pojazdów			
Badania komputerowe			
Czytanie podręcznika FL			
B.1 Literatura Policji / Sądownictwa			
B.2 Internat w Oddziale Techniki Detektywistycznej			
B.3 Wykłady			
Temat 1:			
Temat 2:			
Temat 3:			
Temat 4:			
C.1 Wizyta w Pałacu Sprawiedliwości			
C.2 Kurs Prawa			
C.3 Szkolenie w Sali Sądowej			
D.1 Wprowadzenie do kryminalistyki			
Literatura			
Wykład 1			
Wykład 2			
Warsztaty powtórkowe			
D.2.1 Statystyka			
D.2.2 „Sporządzanie FSL Raportów” (opinii)			
D.2.3 „Pisanie zrozumiale”			

Nazwisko zatrudnionego	
Pracownia	
Data przyjęcia	
Departament menedżer	
Planowane zakończenie	

Wnioski

Wzrastające zapotrzebowanie na wyszkolonych specjalistów z dziedziny nauk sądowych, coraz większe znaczenie opinii biegłych w sprawach cywilnych i karnych zmuszają do poszukiwania coraz doskonalszych metod badawczych i ciągłego doskonalenia procesu szkolenia biegłych. Przykładem nowoczesnego systemu szkolenia ekspertów kryminalistyki jest Holandia, gdzie uwzględniając potrzeby praktyki Laboratorium Nauk Sądowych prowadzi szkolenie ekspertów kryminalistyki. Chociaż holenderski system szkolenia nie może być mechanicznie przeniesiony na nasz grunt, to jednak analiza pozwala pewne jego elementy wykorzystać i w naszej rzeczywistości. Równocześnie trzeba podkreślić, że pewne rozwiązania w naszym systemie szkolenia są bardziej postępowe, gdyż tworzą fundament naukowy do dalszego samodzielnego kształcenia się i doskonalenia

swoich umiejętności.

LITERATURA

1. **Kędzierska G.** Wybrane zagadnienia dydaktyki techniki kryminalistycznej // Problemy kryminalistyki. 1988. Nr. 181.
2. **Ruszkowski Z.** Wizyta we francuskich jednostkach techniki kryminalistycznej // Biuletyn informacyjny. – Warszawa, 1992. Nr. 85–86.
3. **Technika** kryminalistyczna / Pod. red. W. Kędzierskiego. – Szczytno, 1993. T. 1.
4. **Kędzierska G.** Nauczanie techniki kryminalistycznej w Wyższej Szkole Policji // Policyjny biuletyn szkoleniowy. 1996. Nr. 3–4.
5. **Kędzierski W.** Szkolenie służby techniki kryminalistycznej w Anglii // Przegląd policyjny. 1996. Nr. 3(43).

Ekspertų kriminalistų rengimas Olandijoje

W. Kędzierski, P. Rybicki

Ščytнос aukštoji policijos mokykla, Lenkija

SANTRAUKA

Olandijos policijos ir teismų poreikiai renkant įrodymus ir tiriant nusikaltimus paskatino sukurti specialias ekspertų rengimo programas. Olandijos teismo mokslų laboratorijoje (FSL), kaip ir kai kuriose kitose srityse, iškilo būtinybė rengti gana siaurų specializacijų ekspertus.

Diegiant naujas pažangias technologijas, taikant naujus tyrimo metodus ir smarkiai kintant nusikalstamumo pobūdžiui, ekspertai, turintys bendrąją techninę išsilavinimą, jau neatitinka šiuolaikinės teisinės sistemos reikalavimų. Nuosekliai buvo diferencijuojamos technikos žinių sritys ir kaip atskiros disciplinos išskirtos:

1. toksikologija;
2. plaukų ir pluošto tyrimai;
3. serologija;
4. ginklų ir šaudmenų tyrimai;
5. šūvio pėdsakų tyrimai;
6. sprogstamųjų medžiagų tyrimai.

Be minėtųjų, buvo išskirti rankų pėdsakų, dokumentų, narkotikų, eismo nelaimių, ekologiniai, kompiuteriniai ir kiti tyrimai.

Olandijoje yra ekspertų, kurie specializuojasi tam tikrose srityse, sąrašai. Kiekvienas ekspertas, be specialių tam tikros srities žinių, privalo turėti bendrųjų teisės, kriminalistikos bei Olandijos policijos ir teismų organizavimo sistemos žinių.

Šiuolaikinė Olandijos ekspertų rengimo FSL struktūroje programa susideda iš dviejų dalių:

1. bendrosios, kurioje privalo dalyvauti visi ekspertais dirbti priimti kandidatai;
2. specializuotos, skirtos tik tam tikros specialybės ekspertams.

Olandijoje į FSL priimtas darbuotojas gali kaupti žinias dviem būdais: asmuo iš karto rengiamas kaip ekspertas arba jis yra priimamas į vieną iš laboratorijų kaip techninis darbuotojas ir gali vėliau bandyti tapti ekspertu.

Kandidatas į ekspertus pagal programos bendrąją dalį per dvejus metus išklauso keliolika trumpų kursų, kurie iš viso trunka 40 dienų. Visi kursai yra suskirstyti į keturias dalis, o jas sudaro teoriniai ir praktiniai užsiėmimai. Ypač daug dėmesio yra skiriama kandidatų savarankiškam darbui.

Kandidatas į ekspertus gauna visą mokomąją literatūrą.

Moko FSL darbuotojai, dėstytojai iš kitų įstaigų, detektyvų technikos skyriaus policijos pareigūnai, technikai kriminalistai.

Pagal antrąją programos dalį kandidatai į ekspertus studijuoja specialias atitinkamos srities disciplinas. Vėliau jie laiko baigiamąjį egzaminą ir įrašomi į tam tikros specialybės Olandijos ekspertų sąrašą.

Pateikiama ekspertų rengimo programa, nurodomi pagrindiniai rengimo tikslai ir metodai.

□ □ □

Training of Expert Criminal Examiners in the Netherlands

P. Rybicki, W. Kędzierski

Szczytno Higher Police School, Poland

SUMMARY

Demands of the police and the courts in gathering evidences and investigating crimes stimulated special training programmes of the experts in the Netherlands. In the Dutch laboratory of forensic science (FSL) as in other fields, the necessity of training of experts is considerably narrow specialisation emerged.

While applying modern technologies, new methods of investigation and while trends of criminality are undergoing change, experts with general technical education do not correspond to the requirements of contemporary legal system. The fields of technical knowledge have been differentiated consecutively and the following disciplines as separate ones have been marked out:

- 1. Toxicology;*
- 2. Examinations of hairs and fibre;*
- 3. Serology;*
- 4. Examinations of weapons and ammunition;*
- 5. Examinations of shot traces;*
- 6. Examinations of explosives.*

Moreover, the examinations of palm-prints (fingerprints) documents, drugs, road accidents, ecological, computer and other have been segregated.

There are lists of experts who specialise in particular fields in the Netherlands. Every expert in addition to special knowledge in particular field must have general legal, criminalistics knowledge and knowledge about the Dutch organisational system of Police and Courts.

Modern expert training programme in the institutions of FSL in the Netherlands consists of two parts:

- 1. general part, where all the expert candidates have to participate in;*
- 2. specialised part, devoted to the experts of certain field.*

Employee of FSL in the Netherlands may collect knowledge in two ways: person is either trained as expert from the beginning or is accepted to one of the laboratories as a technical employee and later is allowed to try again to become an expert.

According to the general part of the programme, the expert candidates follow some short training courses, which last for 40 days in total. All the courses are divided into 4 blocks of theoretical and practical exercises. Especially a lot of attention is paid to the self-study of the candidates. Expert candidate receives a full package of training material.

Candidates are trained by collaborators of FSL, lecturers of other institutions, police officers from detective technical sections, criminalists technicians.

According to the second part of the programme, expert candidates study special disciplines of certain field. Later on they take graduation examination and are listed into the certain specialisation

list of experts in the Netherlands.

Expert training programme is presented and general training aims and methods are pointed out.

